

Wpływ nierówności dochodowych na rozwój kapitału ludzkiego w krajach OECD po 1990 roku

Jakub Bartak
Wydział Ekonomii
Uniwersytet Rzeszowski

Streszczenie rozprawy doktorskiej

Teoria i praktyka ekonomii nie pozostawiają wątpliwości, że kapitał ludzki ułatwia jego nosicielom rozwój osobowy, ekonomiczny i społeczny. Suma pozytywnych efektów kapitału ludzkiego na poziomie mikroekonomicznym, powiększona o jego efekty synergiczne, przyczynia się do rozwoju społeczno-gospodarczego całych gospodarek. Z tego powodu identyfikacja determinant akumulacji kapitału ludzkiego jest istotnym obszarem dociekań naukowych. Szczególnie ważnym zadaniem badawczym jest rozpoznanie skali i zakresu zróżnicowań dochodowych sprzyjających upowszechnianiu wiedzy, zdrowia, kompetencji i umiejętności. Problem ten można uznać za niezwykle istotny z dwóch powodów. Po pierwsze, istnieją przekonujące argumenty teoretyczne wskazujące na silne zależności między omawianymi kategoriami ekonomicznymi. Mimo tego, rola nierówności dochodowych w kształtowaniu kapitału ludzkiego wciąż nie została wystarczająco zdiagnozowana w dotychczasowych badaniach. Po drugie, wielu ekonomistów wskazuje, że oddziaływanie nierówności dochodowych na kapitał ludzki jest głównym mechanizmem, poprzez który zróżnicowania dochodów determinują rozwój społeczno-gospodarczy. Badania nad relacją na linii kapitał ludzki - nierówności dochodowe otwierają zatem drogę do zrozumienia konsekwencji dysproporcji w dochodach dla tempa tego rozwoju.

Powyższe argumenty stanowiły podstawę do przyjęcia tematu badawczego oraz sformułowania celu głównego pracy, którym jest zidentyfikowanie roli nierówności dochodowych w procesach rozwoju kapitału ludzkiego w krajach OECD po 1990 roku.

Rozprawa składa się z 5 rozdziałów. W pierwszym z nich przedstawiono kwestie związane z definiowaniem i pomiarem kapitału ludzkiego. Zdiagnozowano także uwarunkowania rozwoju tego czynnika produkcji. W rozdziale drugim zaprezentowano definicję nierówności dochodowych oraz sposoby ich ujmowania w naukach ekonomicznych. Omówiono także dylematy związane z pomiarem nierówności oraz konsekwencje podziału dochodu dla rozwoju społeczno-gospodarczego. W rozdziale trzecim skupiono się na mechanizmach wpływu nierówności dochodowych na rozwój kapitału ludzkiego. W tej części

pracy zagłębiono się w zasygnalizowane w poprzednich rozdziałach interakcje między tymi kategoriami ekonomicznymi. Rozdział czwarty poświęcony został metodom wykorzystanym w empirycznej części niniejszej dysertacji. Rozpoczyna się on od uzasadnienia wyboru narzędzi ekonometrii panelowej do realizacji zakładanych celów pracy. Następnie omówiono charakterystyki i metody estymacji statycznych i dynamicznych modeli panelowych pod kątem ich przydatności dla zdiagnozowania wpływu zróżnicowania dochodowego na rozwój kapitału ludzkiego. Rozdział piąty ma charakter empiryczny. W jego początkowej części przedstawiono dynamikę rozwoju kapitału ludzkiego oraz zmian nierówności dochodowych w krajach OECD. Następnie przedstawiono i zinterpretowano wyniki estymacji modeli regresji kapitału ludzkiego. Szczególną uwagę zwrócono na interpretację modeli oszacowanych za pomocą systemowej uogólnionej metody momentów, a także na wyniki obliczeń, w których ujęto paraboliczną zależność między nierównościami dochodowymi a kapitałem ludzkim.

W przebiegu przeprowadzonych prac ustalono, że nierówności dochodowe pełnią dwojaką rolę w procesach rozwoju kapitału ludzkiego. Z jednej strony, wysoka koncentracja dochodu stanowi barierę dla powszechności inwestycji edukacyjnych. Zaś z drugiej strony, nierówności dochodowe stanowią bodźce motywujące do samorozwoju, pogłębiania wiedzy i zdobywania nowych umiejętności. Zwornikami regulującymi siłę pozytywnego bądź negatywnego oddziaływania nierówności dochodowych na kapitał ludzki są instytucje ekonomiczne, a w szczególności instytucje edukacyjne. Ze względu na zróżnicowania instytucjonalne, sumaryczne efekty dysproporcji dochodowych dla kapitału ludzkiego różnią się między poszczególnymi gospodarkami. W szczególności wykazano, że w grupie krajów cechujących się inkluzywnymi (włączającymi) instytucjami edukacyjnymi, zarówno zbyt duże jak i zbyt małe dysproporcje dochodowe spowalniają rozwój kapitału ludzkiego. Optymalne zróżnicowanie dochodów w tych krajach oszacowano na około 0,30 współczynnika Giniego. Jednocześnie w krajach cechujących się instytucjami ekskluzywnymi, dominują ujemne skutki polaryzacji dochodów dla upowszechniania wiedzy, kompetencji, zdrowia i umiejętności. Rozwojowi kapitału ludzkiego w tych państwach sprzyjać powinno obniżenie polaryzacji dochodów bądź zmiana instytucjonalna podnosząca inkluzyjność systemu edukacyjnego.

Klasyfikacja tematyczna JEL: E24, O15, C23.

Słowa kluczowe: nierówności dochodowe, kapitał ludzki, modele panelowe, uogólniona metoda momentów